

NO. V / 2001-2002

ISSN 1301-2746

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAC AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLIĞI
THE ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAC RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Bilim Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Haluk ABBASOĞLU

Oluş ARIK

Tuncer BAYKARA

Jürgen BORCHHARDT

Vedat ÇELGİN

Bekir DENİZ

Refik DURU

Serra DURUGÖNÜL

Hansgerd HELLENKEMPER

Fahri IŞIK

Havva İŞKAN

Frank KOLB

Max KUNZE

Wolfram MARTINI

Gönül ÖNEY

Mehmet ÖZSAIT

Scott REDFORD

Oğuz TEKİN

Burhan VARKIVANÇ

Yayın Yönetim / Editing Management

Kayhan DÖRTLÜK

Tarkan KAHYA

Çeviriler / Translations

T.M.P. DUGGAN

İnci TÜRKOĞLU

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No.25

Kaleici 07100 ANTALYA-TURKEY

Tel: 0 (242) 243 42 74 • Fax: 0 (242) 243 80 13

akmed@akmed.org.tr

www.akmed.org.tr

Yapım / Production

Zero Prodüksyon Ltd.

ISSN 1301-2746

İçindekiler

Burak Takmer – Ebru N. Akdoğa-Arca	
“ <i>Ogyges'in Kişiliğinde Panyasis'in Fragmanı İçin Bazı Yorumlar: Bellerophontes Mitosu'nun Yeniden Değerlendirilmesi ve Lykia'nın Erken Taribi</i> ”	1
Tarkan Kahya	
“ <i>Patara Dark Age Pottery</i> ”	35
S. Gökhan Tiryaki	
“ <i>İvriz Kabartması Işığında Anadolu'da Şarap-Tanrı Anlayışı ve Bu Anlayışın Gelişimi Üzerine</i> ”	59
Mehmet Özhanlı	
“ <i>İsinda Dikme Anıtı</i> ”	73
Serra Durugönül	
“ <i>Development of Ancient Settlements in Cilicia</i> ”	107
A. Vedat Çelgin	
“ <i>Termessos Tanrıları ve Kent Alanından Artemis'in Yeni Epithet ve Kültlerini Belgeleyen Üç Yazıt (Bir Ön Değerlendirme)</i> ”	121
Burhan Varkıvanç	
“ <i>Patara'da Bir Seramik İslüğü</i> ”	137
Semavi Eyice	
“ <i>Side'de Bir Bizans Hastahanesi mi?</i> ”	153
İlhan Erdem	
“ <i>Bir Ortaçağ Kenti Antalya: Geç Antik Dönemden Selçukluların Sonuna Genel Bir Yaklaşım (I)</i> ”	163
Z. Kenan Bilici	
“ <i>Köprüpazar (Belkis) Köprüsü Kitabesi Üzerine</i> ”	173
Hasan Geyikoğlu	
“ <i>Antalya'nın İlk Türk Mülki Amiri ve Kumandani Mübarizettin Ertokuş'un Faaliyetleri ve Eserleri</i> ”	187
Esin Ozansoy	
“ <i>14. Yüzyılın Başlarına Kadar Rodos'a Karşı Yapılan Türk Akınları</i> ”	203

Leyla Yılmaz	
<i>"Antalya-Abi Kızı Mescidi: Bir Selçuklu Binasının Osmanlı Devrinde Yeniden Kullanımı"</i>	211
Ayşe Aydın	
<i>"Tarsus Aziz Paulus Kilisesi"</i>	223
Muhammet Güçlü	
<i>"Antalya (Pamphylia) Bölgesinde Yollar: Kesikbeli Yolu ve Son Yüzyıldaki Durumu"</i>	237
Sait Güran	
<i>"The Judgment on the Elmali Hoard"</i>	249

Antalya-Ahi Kızı Mescidi: Bir Selçuklu Binasının Osmanlı Devrinde Yeniden Kullanımı

Leyla YILMAZ*

Bugün Kaleiçi, Selçuk Mahallesi Mektep Sokak 9 numarada Ahi Kızı Mescidi yer almaktadır. İnsa ve onarım kitâbesi bulunmayan binanın bânisi ve geçirdiği onarımlara ait herhangi bir kayıt tesbit edilememiştir. Başbakanlık Arşivi'nde Teke Livasına ait H. 937/M. 1530-31 tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri¹ ve H. 1015/M. 1606-07 tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye'den Müdevver Defter'de² binanın vakif gelirleri ile ilgili kayıt mevcuttur.

Bina, dıştan, yaklaşık 8.80 m.x8.80 m. ebadında, kare planlı ve üzeri alaturka kiremitlerle kaplı tek kubbeli kübik bir mescit görünümündedir (Res. 1). Kubbesi hayli basık olduğu için dışarıdan pek algılanamaz. Cepheleri bütünüyle sıvanmış önce, kirli beyaz bir renk ile, yakın zamanlarda ise batı cephe sarı renk ile badanalanmıştır (Res. 2-3).

Binanın kuzey cephesine, gayri-muntazam betonarme malzeme ile yapılmış oldukça iğreti bir son cemaat yeri eklenmiştir³ (Res 2). Son cemaat yerinin güney-doğu köşesine, üst kattaki balkon ile irtibatlanan bir merdiven yapılmış; merdiven sahanlığının altındaki boşluğa da abdest muslukları yerleştirilmiştir. Binanın, bu muhdes son cemaat yeri ile perdelenen kuzey cephesinde, ortada sıvri kemerli bir kapı ile bunun iki yanında yine sıvri kemerli açıklıklar şeklinde birer pencere bulunmaktadır. Son cemaat yerinin üzerinde, cephenin ortasında bir kapı, bunun iki yanında yer alan ve balkon zemini tarafından kesilen dikdörtgen formlu açıklıklar yer almaktadır. Sözkonusu kapı ile mescidin kadınlar mahfiline giriş sağlamaktadır (Res 4).

* Dr. Leyla Yılmaz, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, 06100 Sıhhîye-Ankara.

¹ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri No: 166'da Ahi Kızı Mescidi Mahallesinde yer aldığı belirtilerek vakif gelirleri kaydedilmiştir. Bu konularda gerekli bilgileri veren Yrd. Doç. Dr. L. Armağan'a teşekkür ederim.

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver Defter No: 617 sayfa 261'de mahalleye ismini veren mescidin vakif gelirleri sıralanmıştır.

³ K. Turfan, Tescil Fişleri (K.T.t.f.) Fiş No: 42. 1955 yılında tanzim edilen bu eski eser fişinde, mescidin eski son cemaat yerinin, "moloz taş, çamur harçlı duvar üstünde ahşap direkler, bağladığı sepet kulpu kemer, ahşap tavan ve tek satılık çatı ile örtülü" ve "çatı ve tavanın birkaç sene önce çökmüş" olduğu yazılır.

Binanın doğu cephesinde, ortada, hayli yüksek ve dar sivri kemerli bir pencere ile bunun kuzey yanında yer alan ince ve uzun bir mazgal pencere bulunmaktadır (Res 3).

Batı cephesi ise, tümüyle farklı bir pencere kuruluşuna sahiptir. Buna göre, cephenin aşağı yukarı ortalarına gelecek şekilde, düşey bir hat boyunca sıralanan dikdörtgen formlu üç pencere bulunmaktadır. Alttaki pencere, demir parmaklıklı olup, alt kenarı "denizlik" tabir edebileceğimiz, dışa doğru az bir çıkıştı teşkil eden profilli bir blok taşı sahiptir. Bu pencere içerisinde sivri kemerlidir. Alttaki pencereden daha üst seviyede yer alan diğer iki pencere ise, alttakine ve hattâ birbirlerine göre de daha dar tutularak sıralanmaktadır⁴ (Res. 5). Şaşırtıcı olan durum, aynı cephe yüzeyinde, söz konusu pencere sırasının iki yanında yer alan ince uzun mazgal pencerelerdir. Bu pencereler de, tipki binanın doğu cephesindeki gibi, dıştan içe doğru genişleyen mazgal pencerelerdir.

Binanın güney cephesi, ne yazık ki, bu cepheden bitişen konut dolayısıyla kapatılmış durumdadır. Bu nedenle, bugün durumunu anlamaya imkânı yoktur.

Mescide, kuzey cephesinin ortasında yer alan sivri kemerli bir kapı vasıtıyla girmektedir. Kare planlı ibadet mekânı kubbe ile örtülüdür. Kubbe eteği, yarımdaire profilli bir silme halinde vurgulanmıştır. Mekânın köşeleri, kontraplak malzeme ile yapılmış ve kubbeye geçiş unsurlarını taklit eden yelpaze şeklindeki üçgen elemanlar ile kapatılmış ve bu suretle mekân, kubbe eteğin dolaştığı üst seviyede onikigene dönüştürülmüştür. Binanın, bu kaplama malzemesi ile gizlenmiş durumdaki özgün duvar dokusunu⁵ ve varsa kubbeye geçiş unsurlarını⁶ anlamamayı imkânı kalmamıştır (Res. 6).

Ibadet mekânının kuzey kenarı boyunca, yakın zamanlarda yapıldığı anlaşılan bir kadınlar mahfili uzanmaktadır. Kadınlar mahfiline giriş, son cemaat yerinin üzerindeki balkona açılan küçük bir kapı vasıtıyla sağlanmaktadır. Söz konusu kapının iki yanında balkon zemini tarafından kesilen dikdörtgen formlu birer açıklık yer almaktadır (Res. 6). Ne var ki, bu açıklıklar mekânın içinden izlenmemektedir.

Ibadet mekânının doğusunda, ortada sivri kemerli bir pencere ile bunun kuzey yanında kadınlar mahfili tarafından kesilmiş ince ve uzun bir mazgal pencere bulunmaktadır (Res. 7).

Mekânın batisının tümüyle farklı bir pencere kuruluşuna sahip olduğundan söz edilmiştir. Buna göre, cephenin aşağı yukarı ortalarına gelecek şekilde, düşey bir hat boyunca sıralanan üç pencere bulunmaktadır. Alttaki pencere sivri kemerlidir. Bu pencereden daha üst seviyede yer alan diğer iki pencere ise, alttakine ve hattâ birbirlerine göre de daha dar tutularak sıralanmaktadır. Ortadaki dışarıdan kapatılmıştır; ancak duvardaki boşluğu hâlâ mevcuttur. Üstteki ise kubbe eteğine tesadüf etmektedir. Aynı cephe yüzeyinde, söz konusu pencere sırasının iki yanında, kuzey taraftaki kadınlar mahfili tarafından kesilmiş ince uzun mazgal pencereler yer almaktadır (Res. 8).

⁴ 1996 yılı Mayıs ayında açık olduğu tespit edilen bu pencerelerden ortadakının 2000 yılı Mart ayında kapatılmış olduğunu tespit ettik.

⁵ age. moloztaş kagır olduğundan sözedilmektedir.

⁶ age. kubbe geçişlerinin pandantif olduğu yazılıdır.

İbadet mekânının giriş aksında, nişi, kible duvarının kalınlığı içinde kalan ve dikdörtgen bir çerçeveye ile vurgulanmış, yarımdaire profilli basit ve gösterişsiz bir mihrap bulunmaktadır. Mihrap nişi yuvarlak kemerlidir. İbadet mekânının güney-doğu köşesindeki ahşap vaiz kürsüsü ile güney-batı köşesindeki ahşap minberi yakın tarihlerde yapılmışlardır.

Binada herhangi bir süslemeye tesadüf edilmemektedir. "Ahi Kızı Mescidi" olarak bilinen ve bu adla yayılara giren bina, bazı araştırmacılar tarafından, Hamidoğlu Beyliği döneminde inşa edildiği söylenerek, 14. yüzyıla tarihlendirilmektedir⁷. Binanın, bu beylik döneminde ve 14. yüzyılda inşa edildiğini gösteren herhangi bir kitâbe veya yazılı kaynak yoktur.

Öte yandan, binaya, hangi tarihten itibaren "Ahi Kızı Mescidi" denmeye başlandığını da tesbit etmenin imkânı kalmamıştır. Bir ihtimal, yine aynı mevkide yer alan ve 15. yüzyılın ikinci çeyreğine ait Ahi Kızı Türbesi⁸ dolayısıyla, mescidin de aynı kişiye izafe edilerek, bugünkü adıyla anılmaya başladığı düşünülse bile, bu iddiayı destekleyebilecek belgelerden de şu an için mahrum bulunmaktayız. Bugünkü binanın pek çok kereeler elden geçtiği ve aslı halinde büyük değişiklikler meydana geldiği muhakkaktır.

Bugün bir konutla bittiği için bütünüyle kapatılmış durumda güney cephesi hariç, diğer üç cephesindeki pencerelerin şeÂkil, ebad ve yerleştirilişleri bir hayli gariptir. Böyle bir bina inşaatında, aradan geçen zaman içerisinde, çeşitli ihtiyaçlardan dolayı, cephelerde yeni pencerelerin açılmasına ihtiyaç duyulmuş olsa bile, bu pencerelerin, cephe yüzeylerinde, böylesine bir anomalî meydana getirilmeden yerleştirilmiş olması, hattâ birbirleriyle biçimsel anlamda bir uyum göstermesi de beklenirdi. Oysa, doğu cephesindeki sivri kemerli pencere ile batı cephesindeki düşey bir hat boyunca sıralanan üç pencere arasında en ufak bir biçimsel ilişki kurulamayacağı gibi, bu cephedeki üç pencere de birbirinden farklıdır. Bu durumda mescidin kuzey cephesindeki iki pencere ile doğu cephesindeki sivri kemerli pencerelerin ve batı cephede ortada yer alan içерiden sivri kemerli görünen alt pencerelerin ihtimal aynı zamana ait oldukları düşünülebilir; fakat, batı cephesindeki iki pencerelerin de, alttaki yakın zamanlarda olmak üzere⁹ çok sonraları açılmış olduklarına şüphe yoktur.

Fakat, mescidin doğu, batı ve kuzey cephelerindeki en ilgi çekici unsurlar, ince ve uzun dikdörtgen açıklıklar şeklinde cephe yüzeyine yerleştirilmiş mazgal pencerelerdir. İbadet mekânına doğru genişleyerek açılan bu pencerelerin, tek kubbeli kübik mescit fonksiyonu gören böylesine küçük bir yapıda yer alıyor olmaları oldukça şaşırtıcıdır. Sözkonusu cephelerde, aynı zamanda, daha büyük başka pencerelerin yer alıyor olması, mazgal pencerelerin nasıl bir yarar sağlamak amacıyla ve ne tür bir ihtiyaçtan dolayı açılmış olabilecekleri sorusunu aydınlatmaya imkân vermemektedir. Bu konuda akla en yatkın

⁷ A. Durukan, "Alaeddin Keykubad Döneminde Antalya", haz. M. Seyirci, Antalya 2. Selçuklu Eserleri Semineri. Antalya 26-27 Aralık 1987 (1988) 29, 36 dn. 23.

⁸ L. Yılmaz, Antalya: Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık Mirası ve Şehir Dokusunun 16. Yüzyılın Sonuna Kadar Gelişimi. Bir Ortaçağ Arkeolojisi Survey'i (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1997) 97-101. Ahi Kızı Türbesine ait sanduka 1439 tarihlidir. Sözkonusu sandukanın bugün nerede bulunduğu tesbit edilememiştir.

⁹ K.T.t.f.'de sözkonusu pencere görülmediğine göre, bunun 1955 yılından sonra açıldığı anlaşılmaktadır. Bu pencere, doktora çalışmalarımızı sürdürdüğümüz 1996 yılı Mayıs ayı ile binayı son olarak gördüğümüz 2000 yılı Mart ayında bir tarihte tekrar kapatılmıştır.

gelebilecek makul açıklama, mazgal pencerelerin, daha önceden, binanın ilk inşaatına ait aslı elemanlar olduğu, diğer pencerelerin ise, yeterli ışık sağlamak amacıyla sonradan açılmış olabilecekleridir ki, bu durumda, ilk inşaatı sırasında sadece mazgal pencereleri bulunan bir bina ile karşı karşıyayız demektir. Bu durum, sözkonusu binanın, bir mescit olarak inşa edilmediği, aksine, başka bir fonksiyon gördüğü anlamına gelebilir. Nitekim, dıştan, alaturka kiremitlerle kaplı bir çatı tarafından gizlenmiş olan kubbenin, kilit taşını da aşarak yükselen güney cephe duvarı ile perdelenmiş olması ve kubbe yükünün, güneyden bu duvara bindirilmesi de, daha önceden mevcut bir yapının tadil edildiğini düşündürmektedir. Kubbe ile bina arasındaki bu anomali, kubbenin binaya sonradan ve beceriksizce oturtulduğunu açıkça göstermektedir.

Su halde, sonradan tadil görüp mescide dönüştürülmüş bu bina ne olabilir ?. Antalya Kaleiçi'nin Selçuklu devri için hâlâ belirsizliğini koruyan en önemli bölümü, şehrin batı kesimindeki yerleşmenin yorumundaki güçlüğütür. Şehrin batı kesimi, Selçuklu anıtsal inşaatlarının yoğunluğu, adeta kamuya kapalı olduğu izlenimi veren özel bir sahayı kapsamaktadır. Her ne kadar, bu kesimin doğu ve kuzey taraftan surlarla çevrili olduğu, hattâ güney-batı köşesinde çevresi bir hayli tâhkîm edilmiş özel bir parçasının bulunduğu anlaşılmakta ise de, yine de bu devirdeki sur morfolojisini tam anlamıyla aydınlatılmak güçtür.

Mevcut durum, bu konuda ancak şöyle bir gözlemde bulunabilmemize imkân tanıyor; sözünü ettiğimiz güney-batı köşedeki inşaatın Hellenistik Çağ'a kadar inen bir geçmişinin bulunduğu ve mevcut istinat duvarlarına bakılırsa bu devirde şehrin akropolisi fonksiyonu gördüğü söylenebilir. Ancak arkeolojik bir kazı ile aydınlatılabilecek bu hipotez doğru ise, Antalya'nın en önemli savunma sistemi ögelerinin Türk devrinden çok önceleri teşekkül ettiği sonucuna varmak mümkün görünüyor. Su halde, bu kentsel parçanın Selçuklu devrinde bir İçkale, hattâ müstahkem mevkiiinin de verdiği imkânlâ, tıpkı Alanya örneğinde olduğu gibi¹⁰ bir Ehmedek olarak kullanıldığı iddia edilebilir. Bu kesimi güneyden kuşatan surlar üzerinde hâlâ insitu olarak duran ve üzerinde armaların yer aldığı bazı mermer parçaları, burasının, 14. yüzyılda şehirdeki kısa süreli Lusignan idaresi sırasında da önemini kaybetmediğini açıkça göstermektedir. Bu önemini çok daha geç tarihlerde de sürdürün, bugün burada mevcut Tekelioğlu Konağı ve müştemilâti için bazı belgelerde "Saray", "Aşağı Konak" ve "İçerû Konak"¹¹ denilmesine bakılırsa, sonradan Osmanlı devrinde, şehirdeki yeni idarî otoritenin merkezi konumuna gelen bu kesimin, deniz tarafından surlarla çevrili olduğu, hattâ şimdiki halde bu sur duvarı üzerinde içleri sonradan örülerek kapatılmış bazı kemerli kapıların (?) bulunduğu anlaşılmakta ise de, kara tarafındaki surların durumu belirsizdir. Her ne kadar üzerine sonradan yapılan inşaatlarla tarihî karakterini kaybetmiş ve çok değişmiş olsa da, topoğrafyanın eğim çizgilerine, K. Turfan'ın tescil fişindeki bir fotoğraftra¹² görülen doğu-batı istikametinde uzanan duvar kalıntısına ve K. G. Lancoronski'nin Attalia'nın antik dönem sur çizgisini işlediği haritasına¹³ bakıldığından bir dereceye kadar tesbit edilebilecek muhtemel sur çizgisi bu bölümün Selçuklu devrinde de kara tarafından surlarla çevrili olduğunu ortaya koymaktadır.

¹⁰ S. Lloyd - D. S. Rice, Alanya ('Alâ'iyya)² çev. N. Sinemoğlu (1989) 26 Res. 9.

¹¹ H. Mogol, Teke Sancağı Şer'iyye Sicili I (1223-1232/1807-1817) (1996) 46, 47; 52-53.

¹² bk. K.T.t.f.'deki Res.

Nitekim, mevcut duruma göre, ele aldığımız kare planlı bina da bu hipotezi destekler mahiyettedir. Binanın üç cephesinde yer alan beş adet mazgal pencerenin, bu haliyle, içte, bölüntüsüz tek bir mekâni aydınlatıklarına şüphe yoktur. Başka bir deyişle, bu pencereler, mekânın genişliği de dikkate alınırsa, birbirinden bağımsız ve yanyana dizilen mekân sıralarına ait olamazlar. Bu durumda, bir vakitler, doğu cephesinin güney köşesine yakın olup da, bugün cepheye tam bu noktada bitişen bahçe duvarı tarafından kapatılan ve ihtimal şimdi siva altında bulunan bir diğer mazgal pencerenin de katılımıyla, karşılıklı olarak yerleştirilmiş altı adet açıklık ile aydınlatılan bir mekânın tasviri ortaya çıkmaktadır ki, şimdilik kesin olarak söylenemese de, benzerlerine dayanarak, bunun bir burç olması ihtimal dahilindedir (Res. 9). Binanın güney-batı köşesinin, üzerinde mazgal pencerenin de yer aldığı, doğu-batı doğrultusunda uzanan bir duvar ile irtibatlanması, bu duvarın, bir sur parçası olabileceğini düşündürmektedir. Antalya'daki, ilk inşaatları Selçuklu devrine inen ve fakat sonradan epey elden geçirilip yeni fonksiyonlar kazanmış başka bazı binaların da olduğu dikkate alınırsa¹⁴ muhtemelen, Selçuklu devri İçkalesi'ni güney istikametinde sınırlandıran, fakat zamanla aslî fonksiyonunu kaybedip tek başına kalmış böyle bir burç kalıtışının, sonradan, bir mahalle mescidine dönüştürülmüş olduğunu düşünmek, pek de yanlış olmayacağından emin olmak gerekmektedir.

Bina, dıştan, siva raspası yapılarak ve içten de iğreti kaplamaları kaldırılıp orijinal duvar dokusu ile birlikte incelenebilirse, şüphesiz ki, "Ahi Kızı Mescidi" denilen mimari muamma, daha kesin olarak aydınlatılabilicektir.

¹³ K. G. Lanckoronski - G. Nieman - E. Petersen, Städte Pamphyliens und Pisidiens I: Pamphylien (1890) 8 Fig. 4.

¹⁴ Sözgelişi Mevlevihâne ve Karatay Medresesi için bk. L. Yılmaz, age. 175-191; 129-150.

Summary

The Ahi Kızı Masjid (Mescit) in Antalya: A Seljuk Structure Re-used in the Ottoman Period

The structure at Mektep Sokak 9 in Selçuk Mahallesi in Kaleiçi does not today carry any inscription describing its construction, restoration or repair. This masjid is square in plan, covered with a single dome and roofed with allaturca (Spanish) tiles. The dome is quite flat, forming less than a semicircle and is, therefore, not easily recognizable as a dome from outside.

The new “Son Cemaat Yeri” or latecomers area for prayer, which is annexed to the northern front of the building is new, made of reinforced concrete. The northern front has a doorway with a pointed arch in the middle, flanked with a window with a pointed arch on either side. The eastern front has a narrow and tall window with a pointed arch and a narrow and tall loophole window to its north. However, the western front presents a totally different arrangement with three rectangular windows located on top of each other. The southern front has been concealed due to the construction of an adjoining building.

The dome is encircled with a semicircular moulding at the skirt. The original masonry and the original transition zone to the dome, if it exists, cannot be understood.

On the same axis as the entrance is a plain semicircular mihrap topped with a semicircular arch.

This structure is known as the “Ahi Kızı Masjid” and is also recorded as such in the publications. It has been dated to the 14th century, to the period of the Hamid Emirate. However, there is no inscription or written source to support this dating. It seems most probable, that this masjid was dedicated to the same person as the Ahi Kızı Turbe (tomb) located in its near vicinity, which is dated to the second quarter of the 15th century.

No relationship can be established between the window with the pointed arch in the east wall and the rectangular windows in the west wall; moreover, these three rectangular windows are all different. It is likely that the two windows in the north wall, the window with a pointed arch in the east wall and the middle window in the west wall, which has a pointed arch on the inside wall, all date from the same period. However, the other two windows in the west wall were obviously built much later.

The loophole windows in the west, north and east walls are narrow and tall openings on the outside and widen towards the inside. The existence of these loophole windows in such a small masjid structure is unusual. It is therefore possible that these loophole windows are from the original construction and the other wider windows were added later in order to better illuminate the interior. Thus, we may infer that the present structure was

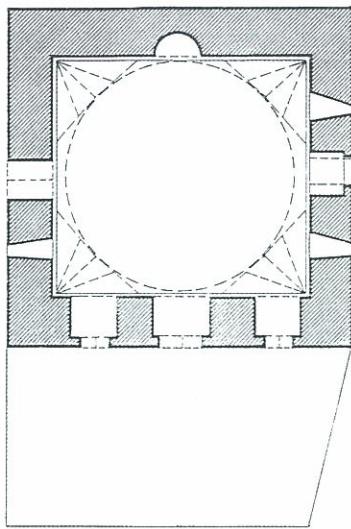
not originally built as a masjid. The dome disguised by a roof of allaturca tiles is further blocked from view by the south wall, which rises higher than the keystone. Moreover, the fact that the load of the dome is carried directly by this south wall, suggests the possibility that an existing structure was later altered. This anomaly between the dome and the structure below it, clearly leads one to the conclusion that the dome was an awkward later addition. Thus, we are led to the question, what function did the construction of the original structure serve?

The Kaleiçi district of Antalya still raises many questions, especially in its western section, during the Seljuk period. This western section of Kaleiçi has numerous monumental constructions and gives the impression that it was a private area, not one open to public. The structure to the southwest corner dates back to the Hellenistic period and had the function of an acropolis, and this section was used as an inner castle during the Seljuk period. The fact that the present Tekelioğlu Konak and its annexes are mentioned as a “palace”, the “lower mansion” and the “inner mansion” in the documents shows that this area was the administrative center in the Ottoman period. The topography, traces of walls depicted in old pictures, and the map by Lanckoronski showing the ancient fortifications of Attalia (Antalya), all point to the fact that the line of the inner fortification walls passed through here, and that this important section of the city was enclosed on the land side with walls during the earlier Seljuk period as well.

The present structure consisting of a square plan, also supports this hypothesis. A total of five loophole windows on the three sides provided light to a single space on the interior. It is therefore possible that this chamber, lit with loophole windows, was originally a tower built along the line of the fortification walls. The surviving Seljuk towers on the inner city walls have similar structures.

The southwest corner of this structure is connected to a wall extending in a north-south direction that may have been part of the inner fortifications. Originally built in the Seljuk period, but later standing isolated and having lost its original function as a defensive tower on the inner walls of the city, this tower could easily have been converted into a neighborhood masjid.

Res. 1
Ahi Kızı Mescidi-Plan.

0 0,5 1 2 3 4 5 10m.

ANTALYA - Ahi Kızı Mescidi

Res. 2 Ahi Kızı Mescidi kuzey cephesi.

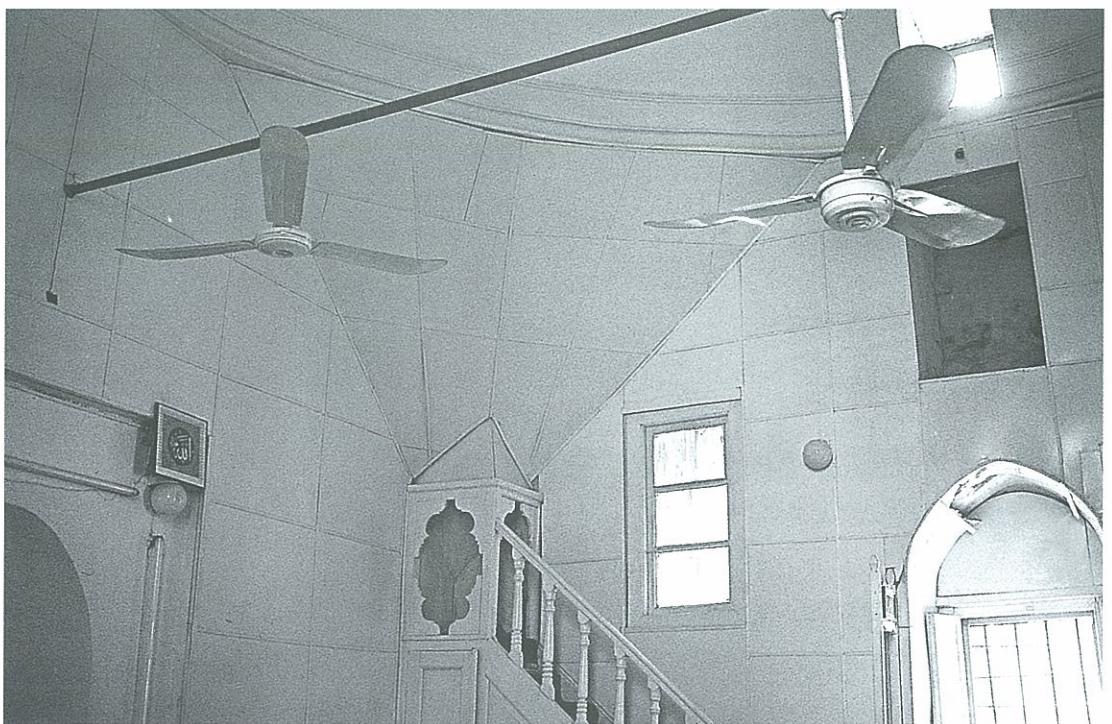
Res. 3 Ahi Kızı Mescidi doğu cephesi.

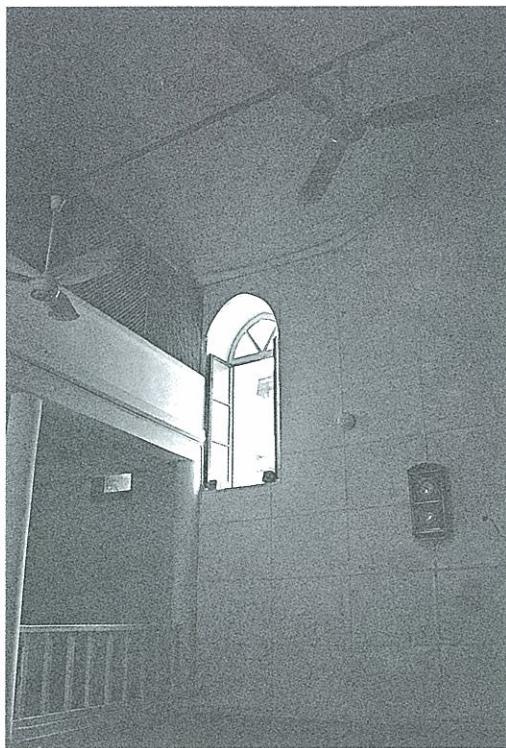
Res. 4 Kuzey cephede son cemaat yerinin üstü.

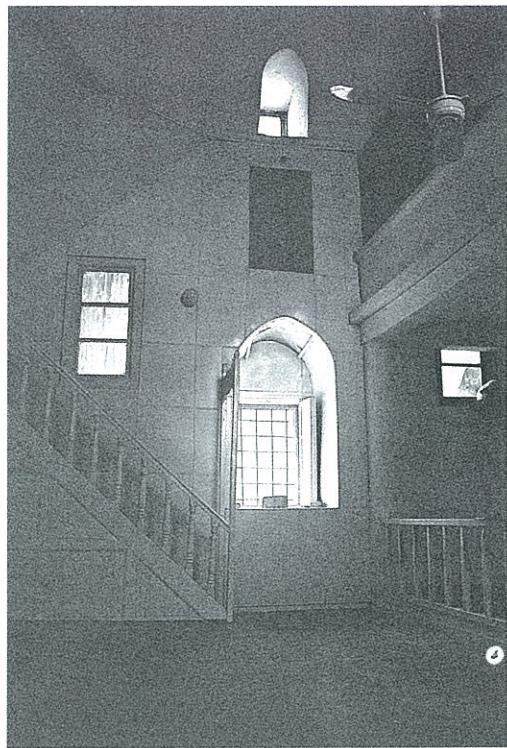
Res. 5 Ahı Kızı Mescidi batı cephesi.

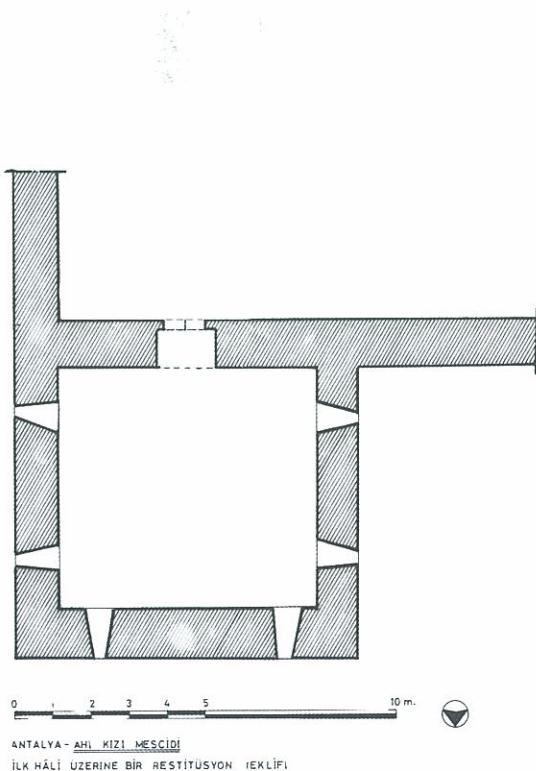
Res. 6 İbadet mekânı kuzey-batıdan görünüş.

Res. 7 İbadet mekânının doğudan görünüşü.

Res. 8 İbadet mekânının batıdan görünüşü.

Res. 9

Ahi Kızı Mescidi ilk hali üzerine
bir restitüsyon teklifi.

